

Oponentský posudek rigorózní práce

Jméno a příjmení autora rigorózní práce: **Mgr. Andrea Hanzíková**

Název rigorózní práce: **Ochrana práv pacientů při poskytování zdravotních služeb**

Podle úvodní poznámky se autorka zaměřila na celkové shrnutí práv pacienta, jejich ochranu a možnosti řešení případného sporu pacienta s poskytovatelem zdravotních služeb. Zvolené téma je aktuální jak s ohledem na rozvoj medicíny a souvisejících oborů, který se promítá i do vztahů regulovaných právem, tak i vzhledem k nárůstu sporů, v nichž jsou řešeny důsledky případného selhání lékařské péče.

Práce je rozčleněna do deseti kapitol následujících po úvodu. Uspořádání práce však záměr autorky příliš nevyjadřuje, není z něho patrné zaměření na ochranu práv pacienta a řešení případných sporů a u některých kapitol ani není jasné, proč jsou do práce zařazeny. To platí zejména pro kapitoly 5 až 8 (podrobněji k těmto kapitolám viz dále). První kapitola se věnuje vývoji právní úpravy zdravotní péče v ČR, kam autorka zahrnuje různé veřejnoprávní úpravy a návrhy reforem poskytování zdravotní péče včetně regulačních poplatků a systému veřejného zdravotního pojištění. Druhá kapitola podává určitý přehled právní úpravy, která se podle autorky zabývá poskytováním zdravotních služeb. Třetí kapitola popisuje pojem zdravotní služby a zdravotní péče, čtvrtá práva a povinnosti poskytovatele zdravotních služeb a práva a povinnosti pacienta, což by mělo být jádro práce. Pátá kapitola se zabývá problematikou provozování léčitelské činnosti, šestá prováděním klinických hodnocení léčivých přípravků, sedmá poskytováním zdravotních služeb uprchlíkům z Ukrajiny a osmá eutanázií v Belgii. Devátá kapitola je věnována možnostem řešení nespokojenosti pacienta nebo jiné oprávněné osoby a desátá se zabývá újmou na zdraví a jejími náhradami.

K celkovému pojetí a úrovni zpracování je třeba uvést, že práce je velice popisná, přesněji je psána spíše jako určité populární pojednání a základní informace o právní úpravě zdravotní péče v ČR než jako odborný rozbor právní problematiky související s poskytováním lékařské péče, jak by se očekávalo od rigorózní práce. V převážné části práce popisuje veřejnoprávní úpravu regulující poskytování zdravotní péče, tj. zákon č. 372/2011 Sb., o

zdravotních službách a podmínkách jejich poskytování. Jen velmi stručně a zjednodušeně se zabývá občanskoprávní úpravou, která se práv pacienta a jejich ochrany týká, tj. občanského zákoníku. V důsledku zjednodušení se právě v částech věnovaných občanskému zákoníku autorka dopouští i výkladových chyb (k tomu viz dále). Autorka prakticky nikde nevyjadřuje vlastní názor na řešenou problematiku, nečiní žádné závěry týkající se úpravy, kterou popisuje. Celkový závěr práce, jemuž je věnována samostatná nečíslovaná kapitola, je jen popisem témat jednotlivých předchozích kapitol a celá práce je uzavřena emotivní laickou větou, že v dřívějších dobách si lidé lékařů více vážili, že lékaři jsou v mnohých situacích i kouzelníky, kteří dokáží nemalé zázraky. Pacienti by pak měli podle autorky svá práva uplatňovat pouze v rozumných mezích. Není vůbec zřejmé, co tím má autorka na mysli a jak toto vyústění její práce navazuje na zjištění učiněná v předchozích kapitolách. K jazykové úrovni práce je třeba poznamenat, že obsahuje řadu překlepů a chyb. Dále poznámkový aparát vykazuje rovněž nedostatky spočívající s v tom, že v řadě citací právních předpisů se citace omezuje jen na celý předpis a neuvádí konkrétní ustanovení, v poznámce č. 81 je odkaz na ustanovení občanského zákoníku a na jakýsi komentář, aniž by bylo uvedeno, o jaký komentář jde.

Podrobněji k některým tvrzením či úvahám autorky lze uvést:

Tématu práce, tj. právům pacienta a jejich ochraně je věnována prakticky jen čtvrtá kapitola. Na str. 37 nahoře autorka popisuje právní následky porušení povinnosti mlčenlivosti zdravotnickým pracovníkem. Píše, že s takovým pracovníkem bude pravděpodobně ukončen pracovní poměr, že může být zahájeno trestní řízení a že nárok by mohl být uplatňován v občanském soudním řízení. To vše jsou zcela rozdílné situace, není jasné, proč by měl „pravděpodobně“ být s takovým pracovníkem ukončen pracovní poměr a jak se to týká ochrany práv pacienta. Co se může dít v občanském soudním řízení, resp. jaká práva pacienta mohou být dotčena, kdo a čeho se může domáhat, také není jasné.

Na stranách 51 až 72 autorka popisuje různé úpravy týkající se práva pacienta udělit souhlas k lékařskému zásahu a úpravy týkající se povinností lékaře či zdravotnického zařízení pacienta řádně poučit. Popisuje informovaný souhlas i dříve vyslovené přání, jak je upravuje zákon č. 372/2011 Sb., a zmiňuje rovněž úpravu souhlasu k zásahu do integrity člověka podle občanského zákoníku. Nijak se nezabývá vztahem obou úprav, byť se obsahově mohou z velké části překrývat. Tato otázka si заслужuje hlubší zamyšlení, jemuž by se i autorka této práce měla věnovat.

Na str. 53 autorka uvádí, že „*velký vliv na změnu postavení lékaře k pacientovi měly různé vědecké výzkumy a pokusy konané na lidech za 2. světové války.*“ To je skutečně smutná

neznalost a nepochopení historie, které je patrně důvodem, proč autorka může považovat hrůzné zločiny páchané na lidech v koncentračních táborech za druhé světové války za jeden ze zdrojů právní úpravy požadující informovaný souhlas pacienta.

Na str. 56 autorka uvádí často zmiňovaný případ, kdy pacientovi, který vyznává Svědky Jehovovy (v textu je hrubá pravopisná chyba) a nesouhlasí s transfúzí, je krevní transfúze podána. Jediný závěr, který autorka k tomu zmiňuje, je povinnost lékaře pacienta řádně poučit. Zda a jak byla práva pacienta v tomto případě porušena a zda se tomu dalo předejít, už autorka nepíše. Není tedy jasné, proč je tento příklad uveden.

Na str. 59 ve druhém odstavci jsou obsaženy úvahy o svéprávnosti, duševní poruše a omylu při udělování souhlasu s lékařským zákrokem. Tyto úvahy jsou nesrozumitelné, směšují svéprávnost s požadavky na platnost právního jednání.

Informovaný souhlas jako právní jednání lze podle autorky (str. 60) učinit konáním i nekonáním. Jak lze souhlas učinit nekonáním by bylo třeba vysvětlit.

Kapitola 5 je věnována právní úpravě provozování léčitelské činnosti. Není úplně jasné, co autorka sleduje zařazením této kapitoly do své rigorózní práce, zejména zda a v čem se liší práva pacienta vůči lékaři či zdravotnickému zařízení a práva ošetřovaného vůči léčiteli. Nesrozumitelný je text na str. 77, kde autorka píše o deliktní odpovědnosti a uvádí, že § 2910 rozlišuje dvě skutkové podstaty. Je třeba vysvětlit, co si autorka pod touto úvahou představuje a jaké chování ve vztahu k tématu její práce může tyto skutkové podstaty naplnit. Rovněž je třeba vysvětlit, proč autorka zmiňuje prevenční povinnost a jak se právní úprava prevence škod promítá do tématu rigorózní práce.

Kapitola šestá je věnována provádění hodnocení léčivých přípravků. Není vůbec jasné, jaký vztah má text této kapitoly k tématu práce.

Jak bylo řečeno v úvodu tohoto posudku, není jasné, proč autorka zařadila do práce kapitoly 7 a 8. Autorka jen povšechně popisuje, jak byla organizována lékařská péče poskytovaná u nás ukrajinským uprchlíkům (kapitola 7) a v kapitole 8 popisuje úpravu eutanazie v Belgii. Žádná z těchto kapitol nezmiňuje nic o právech pacienta a jejich ochraně.

Soukromoprávní úpravě náhrady újmy je věnována kapitola 10. I tato kapitola je velice povšechná, laicky zpracovaná a vykazuje nedostatky v pochopení některých základních pojmů. To platí zejména pro tvrzení, že rozdíl mezi pojmy škoda a újma spočívá ve vyčíslení náhrady, kdy škoda je snadno vyčíslitelná a „*u nemajetkové újmy to tak snadné není a vše je třeba důkladně zvážit*“ (str. 91). Myslí tím autorka, že výši škody, která má být nahrazována, není třeba zvážit? Nesprávně je v poznámce citován § 2895 o. z. (rovněž str. 91), kde autorka uvádí, že podle tohoto ustanovení ukládá zákoník povinnost nahradit škodu bez ohledu na

zavinění v případě porušení „*dobrých mravů nebo porušením zákona*“. Nic takového toto ustanovení neříká a případy objektivní odpovědnosti za škodu jsou upraveny jinak. Nesprávné jsou úvahy týkající se zavinění na str. 92. Obecné konstatování, že občanský zákoník „*nevyžaduje zavinění, ale umožňuje škůdci ve výjimečných případech se odpovědnosti zprostit*“, je zjednodušené a nesprávné. Příklady, které na toto konstatování na str. 92 navazují, jsou případy zvláštní úpravy odpovědnosti za škodu a nelze jimi dokumentovat obecnou úpravu. Nesprávný a ničím nepodložený je závěr, který z úpravy náhrady škody z provozní činnosti a způsobené provozem zvláště nebezpečným, dovozuje pro náhradu škody v souvislosti s poskytováním zdravotních služeb. Autorka říká, že v těchto případech bude postačovat nedbalost. Proč a na základě čeho tento závěr učinila, je naprosto nejasné.

Práce vykazuje řadu nedostatků, jak v celkovém pojetí, tak v řešení některých konkrétních problémů. Práci připouštím k obhajobě proto, aby autorce byla dána možnost svůj přístup a řešení obhájit a vysvětlit výše zmíněné vytýkané skutečnosti. V bližší diskusi v rámci obhajoby bude vhodné, aby se autorka zaměřila zejména na tyto části své práce:

1. Vysvětlit vztah úpravy informovaného souhlasu podle zákona č. 372/2011 Sb. a souhlasu k zásahu do integrity člověka podle občanského zákoníku.
2. Vysvětlit úvahy o svéprávnosti, duševní poruše a omylu při udělování souhlasu s lékařským zákrokem obsažené na str. 59.
3. Vysvětlit úvahy týkající se náhrady újmy na str. 92. Rovněž vysvětlit, jak se právní úprava prevence škod promítá do tématu rigorózní práce.

V Praze dne 3. 10. 2023

JUDr. Alena Bányaiová, CSc.